

Pojetí speciální pedagogiky

- Pedagogické vědy
- Výchova a vzdělávání osob se **speciálními vzdělávacími potřebami**

Předmět: zdravotně či sociálně znevýhodněná osoba

Obory speciální pedagogiky:

Cíle speciální pedagogiky

- **Optimalizace** životních perspektiv
- **Naplnění potencialit**
- Maximální možný **rozvoj** každého jedince

INTEGRACE

- Rozdílnost je **akceptována**
- **Speciální** vzdělávací potřeby
- Individuální vzdělávací plány

INKLUZE

- Rozdílnost je **přínosem**
- **Individuální** vzdělávací potřeby
- Celoškolský přístup

Role speciální pedagogiky v inklusivním konceptu

- Předcházet vzniku **bariér** ve vzdělávání
- Snižovat rizika sociální **exkluze**
- Stěžejní je působení ve **školách hlavního proudu**

PREVENCE RIZIKA ŠKOLNÍHO NEÚSPĚCHU

- **Bio-psycho-sociální model funkčnosti**
- **Vztah k ostatním disciplínám**

Integrace

- Konference v Salamance, 1994
  - Inkluze jako integrace všech žáků do škol hlavního vzdělávacího proudu
- Integrativní podpora
  - Jak moc se setkávají
  - Podíl speciálně pedagogické podpory

Legislativní rámec inkluzivního vzdělávání - Zákon č. 561/2004 Sb. Školský zákon

- §16: žáci se speciálními vzdělávacími potřebami
  - Žáci se zdravotním postižením: tělesné, zrakové, sluchové, mentální, PAS, vady řeči, SPU/CH
  - Žáci se zdravotním znevýhodněním: zdravotně oslabení, dlouhodobě nemocní, lehčí zdravotní poruchy vedoucí k PU/CH
  - Žáci se sociálním znevýhodněním: nízké sociálně kulturní postavení, OV, ÚV, azylanti

Podmínky pro vzdělávání žáků s SVP

- Příprava a uspořádání třídy, školy
- Odborná připravenost pedagogů
- Přijetí spolužáky, kolektivem
- Příprava kolektivu
- Systematická spolupráce s rodinou
- Materiální vybavení
- Nižší počet žáků ve třídách

- Souhlas rodičů, ředitele školy a doporučení poradenského pracoviště

Legislativa

- ☐ Úmluva o právech dítěte
  - Nejlepší zájem dítěte
- ☐ Školský zákon
  - § 16: Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)
- ☐ Poradenství
  - ☐ Vyhláška 72/2005 Sb.
    - Poradenské služby
    - Poradenské služby ve škole
    - Školská poradenská zařízení: PPP, SPC
  - ☐ Vyhláška 73/2005 Sb.
    - Vyrovnávací a podpůrná opatření
    - Individuální vzdělávací plán
    - Úmluva o právech dítěte

Školský zákon - § 16: Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

- ☐ Dítětem, žákem a studentem (dále žák) s SVP je osoba s:
  - ☐ **Zdravotní postižení:** mentální, tělesné, zrakové, sluchové postižení; vady řeči; souběžné postižení více vadami; autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.
  - ☐ **Zdravotní znevýhodnění:** zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám vzdělávání.
  - ☐ **Sociální znevýhodnění:**
    - a) rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy,
    - b) nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo
    - c) postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany
- ☐ SVP zjišťuje školské poradenské zařízení.

§ 16: Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

- ☐ Žáci s SVP mají právo na vzdělávání
  - ☐ adekvátní **obsah, formy a metody**
  - ☐ **nezbytné podmínky** pro vzdělávání (i při přijímání a ukončování)
  - ☐ **poradenská pomoc školy a školského poradenského zařízení.**
  - ☐ při **hodnocení** se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění.
  - ☐ Středního a vyššího odborného vz. lze prodloužit, max. o 2 školní roky.
- ☐ Právo **bezplatně užívat speciální učebnice, didaktické a kompenzační učební pomůcky**
  - ☐ (znaková řeč, Braillovo hmatové písmo, náhradní způsoby dorozumívání)
- ☐ **školy, třídy, oddělení nebo studijní skupiny** s upravenými vzdělávacími programy.
- ☐ Ředitel může zřídit funkci **asistenta pedagoga**

§ 18 Individuální vzdělávací plán (IVP)

§ 27 Učebnice, učební texty

§ 31 Výchovná opatření

§ 40 Jiný způsob plnění povinné školní docházky

§ 45 Stupně vzdělání

§ 47 Přípravné třídy základní školy

§ 48 Vzdělávání žáků s těžkým mentálním postižením, s více vadami a s autismem

- Mohou se vzdělávat v základní škole speciální

§ 116 Školská poradenská zařízení

- Pro koho:
  - děti,
  - zákonné zástupce,
  - pro školy a školská zařízení
- Co:
  - informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost,
  - odborné speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby,
  - preventivně výchovnou péči
  - volba vhodného vzdělávání, příprava na budoucí povolání.

Poradenství

O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
(Vyhláška č. 72/2005 Sb.)

Školská poradenská zařízení

- a) pedagogicko-psychologická poradna (PPP),
- b) speciálně pedagogické centrum (SPC).

Účel poradenských služeb

- a) vytváření vhodných podmínek pro zdravý vývoj žáků, pro rozvoj jejich osobnosti,
- b) naplňování vzdělávacích potřeb a rozvíjení schopností, dovedností a zájmů,
- c) prevenci a řešení výukových a výchovných obtíží, rizikového chování a dalších problémů
- d, e, f) vhodné podmínky pro vzdělávání žáků s SVP
- g) volba vzdělávací cesty a profesního uplatnění,
- h) rozvíjení pedagogicko-psychologických a speciálně pedagogických znalostí a profesních dovedností pedagogických pracovníků ve školách
- i) zmírňování důsledků postižení či znevýhodnění a prevenci jeho vzniku.

Škola – poradenské služby

- Ze zákona povinný
  - Výchovný poradce; školním metodik prevence
- Možný
  - školní psycholog, školní speciální pedagog
- a) prevence školní neúspěšnosti,
- b) primární prevence sociálně patologických jevů,
- c) kariérové poradenství
- d) odborná podpora při integraci a vzdělávání žáků s SVP...
- e) péči o vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků,
- f) průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými či výukovými obtížemi a vytváření předpokladů pro jejich snižování,
- g) metodickou podporu učitelům při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických poznatků a dovedností do vzdělávací činnosti školy.

Poradna (PPP)

a) Pedagogicko-psychologické a speciálně pedagogické **poradenství** a pomoc při výchově a vzdělávání žáků

- ambulantně a návštěvami zaměstnanců poradny ve školách.

- zjišťuje **přípravenost žáků na povinnou školní docházku;**
- návrhy podpůrných nebo vyrovnávacích opatření,**
- zařazení do vzdělávacího programu, případně zařazení do školy a třídy;**
- provádí psychologická a speciálně pedagogická **vyšetření** pro žáky s SVP

b) zjišťuje **speciální vzdělávací potřeby** žáků

diagnostika => posudky a návrhy podpůrných a vyrovnávacích opatření.

c) poradenské služby:

- žáci s **rizikem školní neúspěšnosti, problémů v osobnostním a sociálním vývoji,**
- Zákonní zástupci a pedagogickým pracovníkům

d) **metodická podpora** škole,

e) **prevence sociálně patologických jevů,** koordinaci školních metodiků prevence.

Speciálně pedagogické centrum (SPC)

- Poradenské služby** při výchově a vzdělávání žáků **se zdravotním postižením (znevýhodněním), s hlubokým mentálním postižením**

Sužby:

- diagnostika (kontrolní),**
- speciální edukace (individuální, skupinové), kterou nezajišťuje škola**

Ambulantně a návštěvami pedagogických pracovníků

a) **přípravenost na povinnou školní docházku a SVP** žáků; **podklady pro integraci**

(přeřazení) a pro další vzdělávací opatření; posudky pro účely uzpůsobení maturitní zkoušky.

b) Zajišťuje **spec.ped. edukaci** pro žáky (integrované a s jiným plněním školní docházky)

c) vykonává **diagnostiku** a poskytuje **poradenské služby,**

(zjišťuje **individuální předpoklady** a vytváří **podmínky pro uplatňování a rozvíjení schopností, nadání a pro integraci**)

d) **Poradenství pedagogickým pracovníkům a zákonným zástupcům**

e) **Metodická podpora** škole.

Vyhláška č. 147/2011Sb.

o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

(Vyhláška č. 73/2005 Sb.)

Vyrovňovací a podpůrná opatření

- Vyrovňovací opatření:** při vzdělávání žáků se **znevýhodněním**

- (speciálně) pedagogické metody a postupy,
- individuální podpory v rámci výuky a přípravy na výuku,
- využívání poradenských služeb,
- individuální vzdělávací plán
- asistent pedagoga

- Podpůrná opatření:** při vzdělávání žáků se zdravotním **postižením;**

- speciální metody, postupy, formy a prostředky vzdělávání,
- kompenzační, rehabilitační a učebních pomůcky; speciální učebnice a didaktický materiál,

- ❑ předměty speciálně pedagogické péče,
- ❑ pedagogicko-psychologické služby,
- ❑ asistent pedagoga,
- ❑ snížení počtu žáků; jiná úprava organizace vzdělávání

Formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením

- a) individuální integrace
- b) skupinová integrace
- c) speciální škola
- d) kombinací

Žák bez zdravotního postižení se nevzdělává podle vzdělávacího programu pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením. **Žák bez zdravotního postižení** se výjimečně a pouze po dobu nezbytně nutnou **pro vyrovnání jeho znevýhodnění** může vzdělávat ve škole, třídě či studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením.

Typy speciálních škol

- a) mateřská škola pro zrakově postižené (ZP), základní škola pro ZP, střední škola pro ZP (SOU pro ZP, OU pro ZP, praktická škola pro ZP, gymnázium pro ZP, SOŠ pro ZP), konzervatoř pro ZP,
- b) mateřská škola pro sluchově postižené (SP), základní škola pro SP, střední škola pro SP (SOU pro SP, OU pro SP, praktická škola pro SP, gymnázium pro SP, SOŠ pro SP),
- c) mateřská škola pro hluchoslepé, základní škola pro hluchoslepé
- d) mateřská škola pro tělesně postižené (TP), základní škola pro TP, střední škola pro TP (SOU pro TP, OU pro TP, praktická škola pro TP, gymnázium pro TP, SOŠ pro TP),
- e) mateřská škola logopedická, základní škola logopedická,
- f) mateřská škola speciální, základní škola praktická, základní škola speciální, odborné učiliště, praktická škola,
- g) základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení, základní škola pro žáky se specifickými poruchami chování,
- h) mateřská škola při zdravotnickém zařízení, základní škola při zdravotnickém zařízení, základní škola speciální při zdravotnickém zařízení.

Individuální vzdělávací plán (IVP)

Pro žáka **integrovaného, s hlubokým MP** nebo žáka **speciální školy**.

Vychází z ŠVP, speciálně pedagogického vyšetření a vyjádření zák. zástupce žáka/zletilého žáka.

Vypracovává ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zák. zástupcem/zletilým žákem

Součástí dokumentace žáka. Vypracován před nástupem žáka do školy. Může být upravován.

- a) **údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu** poskytování individuální spec.ped. nebo psych. péče,
- b) údaje o **cíli vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva**, volbu **pedagogických postupů**, způsob zadávání a **plnění úkolů**, **způsob hodnocení**, úpravu konání závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek nebo absolutoria,
- c) vyjádření **potřeby dalšího pedagogického pracovníka...**
- d) **kompensační, rehabilitační a učební pomůcky**, speciálních **učebnice a didaktický materiál**
- e) **jmenovité určení pedagogického pracovníka** školského poradenského zařízení,
- f) návrh případného **snížení počtu žáků** ve třídě běžné školy,

- g) předpokládanou potřebu **navýšení finančních prostředků**
 h) **závěry** speciálně pedagogických, psychologických vyšetření.

Asistent pedagoga

- a) **pomoc** pedagogům při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, zákonnými zástupci a komunitou
 b) **podpora žákům při přizpůsobení** se školnímu prostředí,
 c) pomoc žákům **při výuce a při přípravě na výuku**,
 d) nezbytná pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením **při sebeobsluze a pohybu**
X osobní asistent: není zaměstnancem školy

Organizace speciálního vzdělávání

- Žáci se zdravotním postižením
- 1. stupeň max. 5 hodin v dopolední a 5 v odpolední vyučování; 2. stupeň max. 6 hodin
  - Ve třídách...žáky s **těžkým zdravotním postižením** a ve třídách škol při psychiatrických léčebnách mohou zabezpečovat výchovně vzdělávací činnost souběžně **3 pedagogičtí pracovníci**, z nichž alespoň 1 je asistent pedagoga.
- Kurzy k získání základů vzdělání:** pro osoby s těžkým mentálním postižením, více vadami nebo autismem, organizuje ZŠ speciální

Zařazování žáků se zdravotním postižením do speciálního vzdělávání

- a) **na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení**,
 b) po projednání se **zákonným zástupcem** žáka nebo zletilým žákem,
 c) **s informovaným souhlasem** uděleným zákonným zástupcem/zletilým žákem

Zařazení žáka může předcházet **diagnostický pobyt**.

Školní poradenská pracoviště

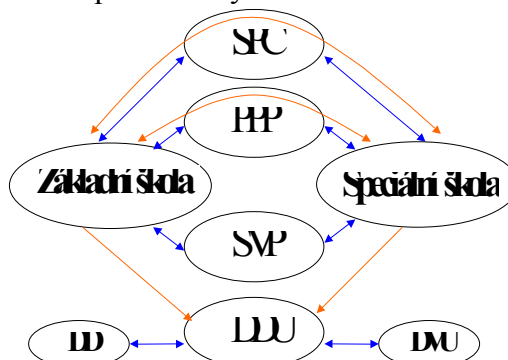
- Výchovný poradce
- Školní metodik prevence
- Školní psycholog
- Školní speciální pedagog
- (Třídní učitel)

Specializovaná poradenská zařízení

- Pedagogicko psychologická poradna
- Speciálně pedagogické centrum
- Středisko výchovné péče
- (Diagnostický ústav)

Poradenská pomoc je impulsem pro aktualizaci potencialit osobnosti

- NESMÍ** vychovávat ke konzumování péče oslabuje
 MUSÍ mobilizovat a podporovat růst potenciality osobnosti

PSYCHOPEDIE

Edukace osob s **mentálním postižením**

Mentální retardace

- vývojová **porucha integrace psychických funkcí** postihující jedince ve všech složkách jeho osobnosti – duševní, tělesné i sociální
  - celkové **snížení intelektových schopností**
  - slabomyslnost, oligofrenie

vrozená nebo **časně získaná** (do 2 let života dítěte)

X

zdánlivá MR (pseudooligofrenie, soc. zanedbanost)

Klasifikace mentální retardace

lehká mentální retardace	IQ 50-69
středně těžká mentální retardace	IQ 49-35
těžká mentální retardace	IQ 34-20
hluboká mentální retardace	IQ 20 a níže

Lehká mentální retardace (IQ 50-69)

- lehké **opožďení** nebo zpomalení
  - psychomotorického vývoje
  - koordinace,
  - řeči a komunikativní dovednosti (malá slovní zásoba, opožděný vývoj, různé vady řeči, obsahová chudost)
- malá **aktivita** v činnostech
- **stereotypy** ve hře
- **atypická sociální interakce** – závislostní tendence
- citová **labilita**
- problémy v rozhodovacích procesech
- **kognitivní procesy** – vážne analýza, syntéza, asociace, zobecňování

Středně těžká MR (IQ 49-35)

- **omezení**
  - psychomotorického vývoje - koordinace
  - řeči a komunikativní dovednosti - obsahová chudoba, agramatismy, nonverbální komunikace
  - pasivita v činnostech,
- stereotypy v **pohybech**
- **hra pod přímým vedením**
- stereotypy v **sociální interakci** – závislost
- **závislost v sebeobsluze** - částečná
- citová **labilita**
- **neschopnost v rozhodovacích procesech**
- **kognitivní procesy** – **neschopnost asociace, zobecňování** – základy trivia
- **epilepsie, neurologické a tělesné potíže**

Těžká mentální retardace (IQ 34-20)

- **omezení**
  - psychomotorického vývoje - koordinace
  - řeči a komunikativní dovednosti - nonverbální komunikace
  - úplná pasivita v činnostech, impulzivita

- **stereotypy v pohybech**
- **hra – stereotypní činnosti**
- **sociální interakci – plná závislost**
- **sebeobsluha – plná závislost**
- **citová výbušnost**
- **kognitivní procesy – nápodoba omezená**
- **kombinace s jiným postižením**

Hluboká mentální retardace

(IQ 20 a níže)

- **omezení**
  - motoriky
  - řeči a komunikativní dovednosti - nonverbální komunikace bez smyslu (výkřiky, grimasy)
- **stereotypy v pohybech**
- **sociální interakci – plná závislost , nepoznává okolí**
- **sebeobsluha – plná závislost**
- **totální porušení afektivní sféry**
- **sebepoškozování**
- **kombinace s postižením sluchu, zraku...**

Demence

- proces zastavení, rozpadu normálního mentálního vývoje **po 2. roce života**
- většinou progredující charakter
- nepostihuje všechny složky osobnosti najednou
- porucha **paměti, orientace, úsudku, schopnosti abstraktního myšlení, pozornosti, motivace, emotivity, chování, komunikace**
- **příčiny:** pozdější porucha, nemoc, úraze mozku. (encephalitis, meningitis, poruchy metabolismu, intoxikace, duševní poruchy)
- Např.:
  - Demence Alzheimerova typu
  - Demence u Parkinsonovy choroby

Downův syndrom

- chromozomální onemocnění (trisomie 21. chromozomu)
- schopnost socializace bývá dobrá
- **středně těžká MR**
- fyziogomické zvláštnosti
- celková hypotonie
- často obezita, srdeční vady, smyslové vady

Poruchy autistického spektra (PAS)

- **porucha autistického spektra** jakákoli z pervazivních poruch
  - vysoce funkční autismus; atypický autismus; autistické rysy

PROJEVY lze rozdělit do dvou skupin:

- a) poruchy socializace
- b) poruchy poznávání, tj. narušení orientace v prostředí
- c) porucha rozvoje řeči,

Vzdělávání

- **TEACCH PROGRAM**

- *individuální přístup* - diagnostika => komunikační systém, pracovní místo, IVP
- *strukturalizace* –strukturování prostředí a času
- *vizualizace* –zviditelnění strukturovaného prostředí, denního režimu (z časového i obsahového hlediska)
- *Terapie pevným objetím*
- *Higashi School*

Edukace jedinců s MP

probíhá v zařízeních

- státních
- nestátních
- soukromých

Systém „péče“ pro lidi s MP v ČR

- rezort MŠMT
- rezort zdravotnictví
  - rehabilitační stacionáře
  - denní stacionáře při zdravotnických zařízeních
  - léčebny dlouhodobě nemocných (LDN)
- rezort práce a sociálních věcí
  - domovy pro osoby se zdravotním postižením (ústavy sociální péče)

Edukační systém pro jedince s MP

- **Vzdělávací programy**
- RVP ZV_LMP
  - <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/rvpzv-lmp.pdf>
  - Očekávané výstupy v podmiňovacím způsobu
- RVP ZŠS
  - http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP-ZSS_kor-final.pdf
  - Díl 1: vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením
  - Díl 2: vzdělávání žáků s těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami
- RVP ZV
  - <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>
  - ČÁST D: Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

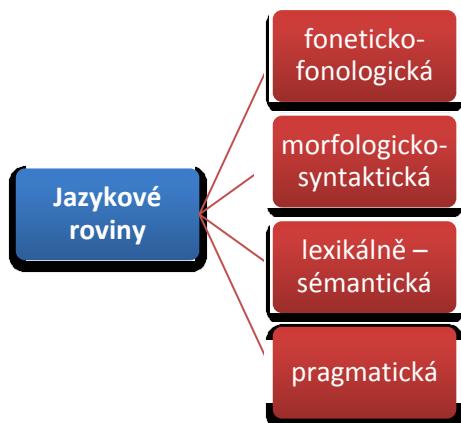
Logopedie

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10315080042-tep-24/213411058130009/obsah/259113-logopedie/>

Narušená komunikační schopnost (NKS)

- ▶ některá **rovina** (několik rovin) **jazykových projevů** působí vzhledem ke komunikačnímu záměru jednotlivce **interferenčně**
- ▶ je předmětem logopedie

Jazykové roviny:

Faktory ovlivňující vývoj řeči

- ▶ **Vnitřní**
  - vrozené předpoklady
  - vývoj analyzátorů
  - vývoj řečově-motorických zón v mozku
  - vývoj řečových orgánů
  - fyzický, duševní vývoj
- ▶ **Vnější**
  - prostředí
  - výchova
  - množství, přiměřenost řečových podnětů
  - řečový vzor

NKS se může týkat složky

- ▶ verbální
- ▶ neverbální
- ▶ mluvené
- ▶ grafické formy interindividuální komunikace
- ▶ receptivní
- ▶ expresivní složky

Základní kategorie NKS

- ▶ **vývojová nemluvnost (dysfázie)**
- ▶ **získaná nemluvnost**
  - **orgánová** (afázie)
  - **psychogenní** (mutismus)
- ▶ **symptomatické poruchy řeči**
- ▶ **narušení**
  - **zvuku** (rinolalie, palatolalie)
  - **fluence** (balbuties, tumultus, sermonis)
  - **článkování** (dyslalie, dysartrie)
  - **grafické stránky**
- ▶ **poruchy hlasu**
- ▶ **kombinované poruchy**
- ▶ <http://www.videacesky.cz/ostatni-zabavna-vida/koktavost-nebo-li-balbutismus>

Systém poskytování logopedické intervence v ČR

- ▶ **rezort MŠMT**

- ▶ rezort zdravotnictví
- ▶ rezort práce a sociálních věcí

Logopedická intervence může být poskytována v zařízeních:

- ▶ státních (nemocnicích, lázních, klinikách, poliklinikách)
- ▶ nestátních (charitativních, církevních, městských, okresních)
- ▶ zařízeních soukromých (privátní praxe klinických logopedů)

Základní kompetence logopeda

- ▶ Prevence
- ▶ Diagnostika (diagnóza, prognóza, implikace do podpory)
- ▶ Terapie (stimulace, korekce, reedukace řečových funkcí)
- ▶ Poradenství
- ▶ Posudková činnost
- ▶ Výzkum
- ▶ Další vzdělávání

Logopedi poskytují intervenci jedincům všech věkových kategorií:

- ▶ ranou intervenci dětem ve věku 0 – 3 let
- ▶ dětem předškolního a školního věku
- ▶ adolescentům
- ▶ jedincům v dospělosti
- ▶ ve stáří

Rezort školství mládeže a tělovýchovy

- ▶ třídy pro děti s vadami řeči při běžných MŠ („logopedické třídy“)
- ▶ mateřské školy logopedické
- ▶ třídy pro žáky s vadami řeči při běžných ZŠ („logopedické třídy“)
- ▶ základní školy logopedické
- ▶ mateřské školy pro sluchově postižené
- ▶ základní školy pro sluchově postižené
- ▶ základní školy praktické
- ▶ základní školy speciální
- ▶ speciálně pedagogická centra
- ▶ pedagogicko-psychologické poradny

Rezort zdravotnictví

- ▶ logopedické poradny (ambulance) při poliklinikách
- ▶ logopedická pracoviště při lůžkových odděleních
- ▶ privátní logopedické poradny (ambulance)
- ▶ rehabilitační stacionáře
- ▶ denní stacionáře při zdravotnických zařízeních
- ▶ léčebny dlouhodobě nemocných (LDN)
- ▶ lázeňská zařízení

Rezort práce a sociálních věcí

- ▶ ústavy sociální péče

ETOPEDIE

Definice poruchy chování a emocí

(Sdružení pro Národní duševní zdraví a speciální vzdělávání, USA, 1992)

Postižení, kdy se chování a emocionální reakce žáka

- liší od norem (věkových, kulturních nebo etnických)

- mají nepříznivý vliv na školní výkon včetně jeho akademických, sociálních, předprofesních a osobnostních dovedností

Současně je toto postižení

něco víc než přechodná, předvídatelná reakce na stresující události z jeho prostředí; vyskytuje se současně nejméně ve dvou různých prostředích, z nichž alespoň jedno souvisí se školou;

přetrvává i přes individuální intervenci v rámci vzdělávacího programu

Může koexistovat i s jiným postižením

Stupně PCH podle intenzity problému (Bower in Vojtová, 2008)

1) Chování jedince reaguje na problémy denního života, vývoje a získávání životních zkušeností. Nad tento rámec se nevymyká

2) Chování, jímž jedinec reaguje na krizové životní situace jako je např. rozvod rodičů, smrt v blízkém sociálním okolí, narození sourozence, těžká nemoc v okolí atd.

3) Chování, kterým se jedinec vymyká očekávání

4) Zafixované a nevhodné opakované chování, které se dá při dobré školní docházce upravit a jedinci se ještě dá pomoci navázat pozitivní sociální vztah

5) Zafixované a opakované nevhodné chování s tak výraznými symptomy, že se jedinec nedá ovlivňovat a vzdělávat v běžném prostředí školy, ale pouze v internátní škole (instituci) nebo doma

Charakteristiky poruch chování (Bower in Vojtová, 2008)

neschopnost **učit se**

neschopnost navazovat uspokojivé **sociální vztahy** s vrstevníky a s učiteli

nepřiměřené **chování** a **emotivní reakce** v běžných podmínkách

celkový výrazný **pocit neštěstí** nebo deprese

tendence vyvolávat **somatické symptomy** jako je bolest, strach a to ve spojení se školními problémy

Projevy jedinců s PCH

vztah k druhým

- vyvolávají v druhých **nelibé pocity**
- provokují druhé k negativní reakci v chování
- **neoblíbení** mezi vrstevníky
- málokdy se stávají přirozenými vůdci ve skupinách
- ve škole zažívají **neúspěchy v učení**
- v sociálních vztazích bývají **často odmítáni** druhými
- svým chováním trvale rozčilují a **provokují authority**

Středisko výchovné péče (SVP)

ZAŘÍZENÍ PREVENTIVNĚ VÝCHOVNĚ PÉČE

cíle a úkoly

- prevence
- odstranění či zmírnění již vzniklých PCH; eliminace negativního dopadu PCH
- intervence - rozvoj osobnosti, sebepoznání, sociálního chování, náprava problémů v učení
- spolupráce s rodinou
- spolupráce se školou
- spolupráce s ostatními institucemi

cílový klient

- 3 – 19, event. 26 let
- děti a mládež s rizikem či s projevy PCH a negativními jevy v sociálním vývoji
- jedinci propuštění z ÚV, OV při jejich integraci do společnosti
- záškoláctví, nerespektování autorit (škola, domov), krádeže, kouření, útěky, šikana (agresor, oběť), vliv závadové party, lhaní, agresivní chování, experimenty (či konzumace) návykových látek

A) **Ambulantní část**

B) úkoly

- prevence
- intervence a poradenství
- diagnostika
- zpracování individuálního programu pomoci
- práce s rodinou
- metodická pomoc školám
- realizace probačních programů – veřejně prospěšné práce

B) **Stacionární (celodenní)**

☉ úkoly

- intervence a terapie
- výuka
- spec.ped. a ped.-psych. podpora (rozvoj osobnosti, sebepoznání, sociálního chování, poradenství při volbě vzdělávací cesty
- spolupráce s kmenovou školou
- spolupráce s rodinou,

C) internátní

D) terénní (práce s rodinou)

Šikana

- násilně ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který nemůže ze situace uniknout a není schopen se účinně bránit
  - chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků
  - cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků
- ☉ **Stadia šikany** (dle Koláře, 2011)
1. **Zrod ostrakismu** - mírné, převážně psychické formy násilí; okrajový člen skupiny se necítí dobře –neoblíbený, neuznávaný
  2. **Fyzická agrese a přitvrzování manipulace** - v zátěžových situacích, spolužáci si odraťují nepříjemné pocity; manipulace přitvrzuje - první náznaky fyzické agrese
  3. **Vytvoření jádra - klíčový moment** - vytváří se skupina agresorů = „úderné jádro“; spolupráce a systematičnost, nikoliv pouze náhodně
  4. **Většina přijímá normy** - normy agresorů přijaty většinou třídy, neformální tlak ke konformitě - málokdo se dokáže postavit, i mírní a ukáznění žáci se chovají krutě
  5. **Totalita neboli dokonalá šikana** - násilí jako norma pro všechny žáky- šikanování skupinovým programem

ZNAKY ŠIKANY

- **ŠKOLA**

☉ **přímé znaky šikanování**

☉ **nepřímé znaky šikany**

- dítě je o přestávkách často samo, nemá kamarády, voleno do mužstva mezi posledními
  - o přestávkách vyhledává blízkost učitele;
  - má-li dítě promluvit před třídou, je nejisté, ustrašené;
  - žák nechodí na tělocvik, vždy zůstává ve třídě, má nadměrnou ne/omluvenou absenci
  - působí smutně, až depresivně, stísněně, mívá blízko k pláči
  - zašpiněný nebo poškozený oděv; odřeniny, modřiny, škrábance, rány
  - žákovi se náhle zhorší prospěch, nesoustředí se při vyučování
- **DOMOV**
- ⊙ za dítětem nepřichází domů kamarádi, dítě nemá žádného kamaráda
  - ⊙ dítě chodí domů ze školy hladové, dítě žádá o peníze, dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí
  - ⊙ dítě si ztěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, snaží se zůstat doma, nechut' chodit do školy

Možnosti řešení šikany(dle Koláře, 2011)

- ⊙ závisí na stadiu a závažnosti šikany
  - **Pokročilejší stadia:** zajistit ochranu obětem, nedělat zásadní kroky vyšetřování, využít spolupráce s odborným pracovištěm
  - **Lehčí stadia:** rozhovor s obětí; nalezení vhodných svědků; zajištění ochrany obětí; rozhovor s agresory a jejich konfrontace
- ⊙ týmová práce (třídní učitel, učitelé, metodik prevence, výchovný poradce)
- ⊙ Intervence (dle Koláře)
- ⊙ **metoda vnějšího nátlaku**
  - **individuální pohovor s agresory a jejich rodiči + oznámení o potrestání před celou třídou + ochrana oběti**
- ⊙ **metoda usmíření** –společné hledání nápravy v neformální atmosféře

Poradny využívají tyto postupy:

- ⊙ **individuální vedení oběti** – cílem je získání náhledu na situaci posílení sebekompetence jedince
- ⊙ **individuální vedení agresora** -cílem je osvojení si sociálně přijatelných způsobů chování, zvýšení empatie a sociální citlivosti.
- ⊙ **spolupráce s rodinou**
- ⊙ **práce se skupinou** – cílem je rozvoj kooperativních postojů, zvyšování empatie, rezistence přijímání špatných norem.

Školní program proti šikanování

- ⊙ součást **Minimálního preventivního programu** - základní strategie prevence sociálně patologických jevů školy
- ⊙ vypracovává školní metodik prevence ve spolupráci s ostatními pedagogickými pracovníky

Základní přístupy v MPP

- ⊙ poskytování informací v rámci vzdělávacího procesu (téma zdraví, zdravý životní styl, sociálně patologické jevy, ...)
- ⊙ **smysluplná nabídka volnočasových aktivit** (ve školách i v mimoškolní činnosti)
- ⊙ programy **aktivního sociálního učení** (skupinové formy práce vedoucí ke kvalitě mezilidských vztahů)
- ⊙ poradenské činnosti (ŠPP, PPP,SVP)

Specifické poruchy učení SPU

- různorodá skupina poruch,
- obtíže při nabývání a užívání dovedností jako je
  - mluvení,
  - porozumění mluvené řeči,
  - čtení,
  - psaní,
  - matematické usuzování nebo počítání

(Matějček, 1995)

Dělení SPU

Mezinárodní klasifikace nemocí (WHO, 10. revize, 1992)

- F80 – F89 Poruchy psychického vývoje
- F81 Specifické vývojové poruchy školních dovedností
- F81.0 Specifické poruchy čtení
- F81.1 Specifické poruchy psaní
- F81.2 Specifické poruchy počítání
- F81.3 Smíšená porucha školních dovedností
- F81.8 Jiné vývojové poruchy školních dovedností
- F81.9 Vývojové poruchy školních dovedností nespecifikované

dělení užívané ve školní praxi

- dyslexie
- dysgrafie
- dysortografie
- dyskalkulie
- dyspinxie
- dysmúzie
- dyspraxie
- Animace – problémy dyslektiků
- <http://jackieweber.net/Projects/dyslexic.swf>
- <http://jackieweber.net/Projects/dyslexia.html>

Dyslexie

- specifická **porucha čtení**,
- neschopnost naučit se číst běžnými výukovými metodami;
- postihuje
  - rychlost a správnost čtení,
  - techniku čtení,
  - porozumění čtenému textu
- Dyslexie - obtíže
- záměny tvarově podobných písmen (b-d, s-z, t-j)
- záměny akusticky podobných hlásek (a-e-o, p-b)
- neschopnost akustické a optické analýzy a syntézy slov
- obtížné a pomalé slabikování
- přidávání nebo vynechávání písmene/ slabiky/ slova,
- přehazování pořadí slabik, slov ve větě
- přetrvávání tzv. dvojího čtení
- domýšlení textu, odhadování slov, odřikávání textu z paměti
- poruchy čtení s porozuměním
- pravolevé čtení, vracení se na začátek slova/ řádku
- vynechávání řádků

Dysgrafie

- Dysgrafie – obtíže
- zapamatování **tvarů písmen**, jejich napodobování
- Velikost grafémů (příliš velké/ malé/různě veliké),
- často obtížně čitelné
- **opačný sklon** písma
- neschopnost udržet písmena **na řádku**
- **neupravený** písemný projev – časté škrtnání,

přepisování písmen

- neúměrně **pomalé tempo** psaní
- křečovitě držení psacího náčiní, neúměrný přitlak
- písemný výkon vyžaduje neúměrně mnoho energie, vytrvalosti a času
- Dysortografie
- specifická porucha **pravopisu**, která je velmi úzce a často spojena s dyslexií; vystupují zde do popředí specifické poruchy řeči a nedostatky ve sluchovém vnímání

projevuje se v oblastech

1. Zvýšený počet **specifický dysortografických chyb**

- rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek
- rozlišování slabik dy – di, ty – ti, ny – ni
- rozlišování sykavek
- vynechaná, přidaná, přesmyknutá písmena nebo slabiky
- hranice slov v písmu

2. Obtíže při **osvojování gramatického učiva** a při **aplikaci gramatických jevů**

Dyskalkulie

dyskalkulie praktognostická

= porucha manipulace s konkrétními předměty či symboly – číslicemi, operačními znaménky

dyskalkulie verbální

= porucha schopnosti slovně označovat množství a počet předmětů, operačních znaků a matematický úkonů

dyskalkulie lexická (numerická dyslexie)

= snížená schopnost číst matematické symboly a matematické příklady

dyskalkulie grafická (numerická dysgrafie)

= narušená schopnost psát číslice, operační znaky, tvary (diktát, přepis);

dyskalkulie operační

= narušení schopnosti provádět základní matematické operace, záměny početních operací

dyskalkulie ideognostická

= porucha chápání matematických pojmů a vztahů mezi nimi (princip číselné řady, zvrtnost matematických operací)

Dyspinxie

- specifická **porucha kreslení**; kresebný projev dítěte je nápadně primitivní, charakteristická je neschopnost spodobnit danou představu nebo tvar způsobem adekvátním k věku dítěte

Dysmúzie

- specifická **porucha hudebnosti** - schopnosti vnímání a reprodukce hudby, osvojování hudebních dovedností
- dítě s dysmúzií má potíže také při vnímání a reprodukci rytmu

Dyspraxie

- specifická **porucha obratnosti**, schopnosti vykonávat složité úkony; je nazývána též syndrom nešikovného dítěte

Sociální a emocionální vývoj dítěte s SPU

- mohou se projevat emocionální a sociální problémy – forma poruch chování
- vznik frustrace – nenaplnění očekávání druhých
- sociální nevyzrálость vede k jejich neadekvátnímu chování v sociálních situacích
- problémy v komunikaci, s projevováním, reagováním na dotazy
- pocit úzkosti a frustrace – agresivita, zlost vůči okolí
- poruchy chování u osob se specifickými poruchami mohou být způsobeny:
  - primárně jako součást obrazu lehké mozkové dysfunkce a deficitů dílčích funkcí
  - sekundárně jako důsledek prožívání neúspěchu, negativního hodnocení dospělých a zejména jako „výraz pocitu bezmoci vůči obtížím (Pokorná, 1997)

Podpůrná opatření obecně

- **posadit** dítě ve třídě před sebe/doprostřed, samotné nebo vedle klidného dítěte
- vysvětlovat novou látku **krátkými větami** a jednoduchými slovy
- ujišťovat dítě o **pochopení látky** a vštěpovat mu poslušnosti
- **domluvit se** na úkolech, známkování, na počtech možných chyb a zadaných úkolů
- vyhnout se únavě a rychlému rytmu
- pomoci najít dítěti si svůj čas na daný počet cvičení
- pomoci mu v počátku plnění úkolu
- být trpělivý nad jeho pomalostí
- nechat dítě objevovat své schopnosti
- učinit opatření pro úspěch, aby dítě zažilo úspěch
- vytvořit se vizuální, fonologické a jiné pomůcky – názornost

Reedukace dyslexie

- vybíráme adekvátní texty (odpovídají věku, obtížnosti, velikosti a délce)
- rozlišování obrázků, co se skrývá pod nějakou texturou, víc obrázků na sobě → rozlišování detailů
- ke čtení vést přes záliby
- soustředit se na techniku čtení, aby došlo k porozumění
- spojení hláska – písmeno → děti písmena sledují, ohmatávají, zároveň pojmenovávají, užití přírodních zvuků (fff- vítr, ččč- kočka)
- karty s písmeny, kostky s vyznačenými písmeny, písmenková pexesa, kreslení tvarů a písmen – obtahování, vyhledávání ukrytých písmen – barevné vyškrtávání, kroužkování....)
- čtení z karet, PC programů, dyslektic. čítanky; při čtení po slabikách může využít označování slabik obloučky)
- Metody reedukace dyslexie
- Metoda obtahování
- Metoda Fernaldové
- Metoda postřehování
- Čtení se záložkou (okénkem)
- Čtení v duetu
- Metoda vyhledávání chyb

- Metoda dublového čtení
- Návčik dlouhých a krátkých samohlásek
- Metoda globálního čtení

Reedukace dysortografie

1. Specifické dysortografické jevy

Rozlišování měkkých slabik di, ti, ni, dy, ty, ny

- mačkadlo (destička na které jsou zvýrazněné tvrdé a měkké slabiky), tvrdé kostky se slabikami dy, ty, ny, a měkké kostky s di, ti, ni
- nejprve procvičujeme poslech, po zvládnutí přistupujeme i k psaní slov, diktát slov s barevným zápisem

Rozlišování dlouhých a krátkých samohlásek

- zpočátku učíme vyslovovat dlouhé samohlásky ve slově s prodloužením
- pak vybíráme slova, která kvalitou samohlásky mění význam může – muže
- dítě se učí vyslovená slova zapisovat, kvalitu samohlásky zvýrazní barevně
- zdůrazňujeme dítěti i rytmus slova, využíváme zaznamenávání, zábava -..
- práce s bzučákem
- krátké diktáty

Chyby ve výslovnosti

- logopedické říkanky
- skládání věty na proužku papíru, který žák nejdříve rozstříhal
- sluchová analýza a syntéza řeči: rozlišování slov ve větě, rozkládání slov a slabik, skládání slov, slovní kopaná

Pravopis věty a vlastních jmen

- cvičíme správnou modulaci, dýchání- konec věty- snížení hlasu, začátek věty- velké písmeno, konec věty- znaménko

Spojení slov ve větě

- skupiny slov skládáme do vět

Skupiny s ě, měkké a tvrdé slabiky

- slova vypisujeme na kartičky, psacím i tiskacím, měkké slabiky zapisujeme jinou barvou

Spodoba

- využíváme pomocný tvar sup – supí

Vyjmenovaná slova

- využíváme názornosti, vysvětlení obsahu slov
- vypisování vyjmenovaného slova z textu

Shoda podmětu s přísudkem

- procvičování a práce s větnými rozbory, dítě by mělo mít jasno v pojmech

2. Poruchy zrakového a sluchového vnímání, reprodukce rytmu, poruchy řeči, vývoje grafomotoriky

Sluchová percepce

- zpívání, rytmizace, rýmování, rozpočítávání, hudba
- cvičení v rozlišování, napodobování neartikulovaných zvuků
- cvičení v odlišování artikulovaných hlásek
- cvičení pro vnímání a rozlišování rytmu a melodie

Zraková percepce

- pozorování a rozlišování několika barev
- navlékání korálů podle vzoru
- napodobování výrazů obličeje
- vyhledávání předmětů v místnosti

- dokreslování obrázků, Pexeso
- hry na procvičování očních pohybů

Prostorová orientace

- konstrukční hry
- ukazování pravé a levé na těle
- spojování teček

SZ7BP_SP1S

Seminář ke speciální pedagogice 1

- Diagnostika ve speciální pedagogice
- Diagnostika
- Poznávací proces, jeho cílem je co nejdokonalejší poznání daného předmětu či objektu.

Speciálněpedagogická diagnostika:

- Užší pojetí: diagnostika speciálního pedagoga
- Širší pojetí: komplexní pojetí. Diagnostika ve speciální pedagogice
  - Lékařská d.
  - Psychologická d.
  - Sociální d.
  - Speciálněpedagogická d.

Diagnostické metody

Pozorování:

- vzhled a jednání (mimické projevy, pantomimické projevy, gestika, řeč, projevy emocí, vztah k vlastní osobě nebo k objektům, sociální chování)

Rozhovor:

- Rozhovor s dětmi: magické techniky, maňásek...
- Důvěrnost informací

Testové metody

- např. testy inteligence, neuropsychologické metody, projekční metody, dotazníky, posuzovací škály

Kazuistika: studie případu

- Diagnostické metody

Anamnestické metody

- Rodinná, osobní anamnéza. Lékařská, psychologická a pedagogická anamnéza.
- Sledované oblasti: údaje o rodině, těhotenství a porod, psychomotorický vývoj, tělesné zdraví, citový vývoj, postoje a hodnoty, sociální vztahy, návyky, zájmy...

Analýza výsledků činnosti

- Písemné práce; výtvarné a pracovní činnosti
  - obsahová a formální úroveň

Diagnostické zkoušky

- Ústní, písemné, praktické zkoušky
- Hlavní oblasti diagnostiky
- Diagnostika motorických oblastí a letarality**
- Diagnostika motoriky
- Diagnostika sebeobslužných činností
- Diagnostika grafomotoriky a kresby
- Diagnostika laterality

- Diagnostika rozumových schopností
- Diagnostika komunikačních schopností
- Diagnostika socializačního a citového vývoje
- Diagnostika motorických oblastí a letarality**
- Motorika jemná x hrubá
- Sebeobslužné činnosti

Specifika vývoje motoriky:

- MR: postižení CNS – motorika limitována, závažná forma MR – narušena hrubá i jemná motorika
- TP: vrozené X vzniklé postižení; koordinace pohybů, síla, obratnost, rychlost, celková hybnost.
- ZP: vrozené postižení – vývoj motoriky opožděn. Kompenzace – jemná motorika.
- SP: možná porucha rovnováhy; pohyb a orientace v prostoru.
- Diagnostické nástroje
- Diagnostika motoriky**
- Vývojové škály: Gesellova škála, škála Bayleyové, škála Oseretzkého
- Motorické testy: orientační test dynamické praxe (opoždění dětí, školní zralost), Test rovnováhy a pohybové koordinace, Test na určení svalové síly.
- Jemná motorika: Stanford-Binetův test, WISC III (stříhání, skládání), přírodniny, obkreslování předloh, různé výtvarné materiály, úchop předmětů (snížená hybnost a citlivost horních končetin)
- Zkoušky manuální zručnosti, Test ohýbání drátu
- Diagnostika sebeobslužných činností**
- stravovací úkony, hygienické návyky, oblékání a obouvání.
  - Vinelandský škála sociální zralosti, Günsburgova škála, Škály funkční zralosti.
- Diagnostika grafomotoriky a kresby
- Důležitá pro diagnostiku školní zralosti a SPU
- Např.:
  - Test kresby lidské postavy;
  - Kresba začarované rodiny (psychické vlastnosti a projevy chování; viditelné vnější znaky; vztah dotyčného člověka k dítěti)
- Diagnostický potenciál kresby:
  - Orientační informace o celkové vývojové úrovni
  - Senzomotorické dovednosti
  - Citové prožívání
  - Vztahů a postojů dítěte

Diagnostika laterality

- Lateralita: převaha nebo upřednostňování některého z párových orgánů.
- Lateralita motorická a senzorická.
- Zkouška laterality Matejčka a Žlaba; Sovákův test laterality
- Pravorukost – ambidextrie – levorukost

Diagnostika rozumových schopností

- Vztah k formě základního vzdělání a profesní orientaci.
- Diagnostika inteligence: psycholog.
- Jakékoli postižení se jeví jako snížení rozumových schopností (v testech nižší IQ).
- Diagnostické nástroje:
  - Transdisciplinární herní diagnostika – rané období
  - Vývojové škály: Gesellova škála, škála Bayleyové

- Stanford-Binetův test pro děti předškolního a mladšího školního věku; Wechslerovy zkoušky inteligence; Test struktury inteligence; Kohsovy kostky a další.

Diagnostika komunikačních schopností

- Rozvoj poznávání a myšlení, socializace člověka.
- Sledované oblasti:
  - úroveň řečového projevu, obsah a forma komunikace (aktivní a pasivní slovní zásobu; plynulost, tempo, rytmus, přestávky v řeči).
- Symptomatické poruchy řeči: u MR, ZP.
- V procesu výchovy a vzdělávání lze užít:
  - Pozorování, rozhovor, ústní a písemné diagnostické zkoušky, analýzu spontánních činností.
  - hra, říkadla a básničky, dětské knížky a obrázky, kresba, televize, pc...
- Diagnostické nástroje:
  - Slovníkové zkoušky, Obrázkově-slovníková zkouška, Heidelberský test řečového vývoje
- Komunikační schopnost jedinců s postižením
- MR: vývoj řeči opoždění i omezený, výslovnost méně přesná, snížená sluchová diferenciací.
  - LMR: opožděna o 1-2 roky, ne abstraktní myšlení.
  - SMR: začíná mluvit kolem 6 let, echolálie, narušena artikulace, řeč agramatická, stereotypní, konkrétní pojmy.
  - TMR: pudové projevy
  - HMR: neschopnost vyjadřovat potřeby a city.
- ZP: řeč kompenzuje omezené zrakové vnímání. Vrozené ZP – opožděný vývoj řeči. Verbalismus.
- SP: nelingvální x postlingvální období. Všechny roviny.
- DMO: artikulace, dechová koordinace.
- Autismus: vývoj řeči, neschopni řeč využívat, nechápou emoční projevy, obsah sdělení.

Diagnostika socializačního a citového vývoje

Socializační vývoj: měřítko kvality života.

- Rozvoj osobnosti jedince: v interakci se sociálním prostředím, přijetí dítěte, způsob výchovy, míra kontaktů.
  - Nesymetrická role spolužáka s postižením. Problém se začleněním.
- Metody diagnostiky:
  - pozorování, rozhovor, pozorování. Škály hodnocení skupiny a pozice jedince ve skupině. Škála sociální akceptance, sociometrický ratingový dotazník.

Emoční vývoj: zvýšená potřeba jistoty a bezpečí.

- Diagnostika: celková úroveň emočního vývoje, převažující emoční ladění, jeho vyrovnanost, vyrovnanost emočních projevů...
- Diagnostické nástroje:
  - pozorování, rozhovor, dotazník, test nedokončených vět, analýza spontánních produktů, kasuistika,
  - Psycholog: projektivní metody, kresebné techniky, dotazníky, objektivní testy pozornosti.
- Hra a kresba jako diagnostické situace
- Hra
  - V předškolním věku přirozená aktivita

- Nemocných a zdravotně oslabených
- Okruh osob:
  - Heterogenní skupina osob (společným znakem je omezení/ narušení/ postižení hybnosti)
  - Význam pohybu:
  - Dítě se učí při pohybu a pohybem
  - riziko podnětové a zkušenostní deprivace

Dělení pohybových vad

Dělení obrn

DMO: Dětské mozková obrna

- Aktuální název „mozková obrna“
- Znaky:
  - hybné postižení, tělesná neobratnost (jemná motorika), nerovnoměrný vývoj
  - nesoustředěnost, těkavost
  - omezené vnímání a představivost
  - emoční labilita, nestabilita psychiky
  - opožděný vývoj a vady řeči
- DMO: formy
- Diparetická
(zejména dolní končetiny)
- Hemiparetická
- Kvadraparetická
- Přidružují se:
  - Snížení intelektu
  - Poruchy řeči
  - Poruchy chování
  - Epileptické záchvaty
  - Smyslové vady (sluchu a zraku)

Včasná intervence

(Raná podpora, raná péče)

- Systém služeb a programů pro dítě a rodinu
- Cíl: předcházet postižení, eliminovat jeho následky, poskytnout možnost sociální integrace
- Náplň práce:
  - Diagnostika
  - poradenství
  - komplexní podpora dítěte
    - medicínsko-terapeutická a pedagogicko-psychologická

Včasná intervence

(Raná péče)

- Raná péče: sociální služba (terénní, ambulantní)
  - Poskytované činnosti:
    - Výchovné, vzdělávací a aktivizační
    - Sociálně-terapeutické činnosti
    - Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
    - Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů
- Zajišťují **speciálně-pedagogická centra pro TP**

(Střediska rané péče)

System vzdělávání

- SPC pro TP
- Předškolní vzdělávání
  - mateřská škola, speciální třída v MŠ
  - MŠ pro TP
  - Dětský rehabilitační stacionář
- Základní vzdělávání
  - Základní škola, třídy pro žáky s TP při ZŠ
  - ZŠ pro TP
- Navazuje: chráněné dílny, decentrované chráněné bydlení

Školy při zdravotnických zařízeních

- MŠ, ZŠ, ZŠ Sp při zdravotnických zařízeních
- Požadavky na edukaci

Požadavky na edukaci

- Bezbariérové prostředí
- Kompenzační pomůcky
- Náhradní tělovýchovné aktivity
- Asistent pedagoga
- Vhodná struktura hodiny
  - Střídání výuky a odpočinku, hry a rekreace
  - Vyučování obsahuje všechny pedagogické situace; realizuje se i mimo třídu; zpravidla ve skupině; denní fázová cvičení
- Předmět dorozumivací dovednosti
- Výuka psaní pro jednotlivé typy vad, grafomotorická cvičení
- Kombinované postižení (MR určuje typ RVP)

Edukace žáků s těžkým postižením

- Těžké postižení: komplex omezení člověka jako celku ve všech jeho prožitkových sférách a výrazových možnostech
- emocionální, kognitivní, somatická, sociální a komunikační složka
- Specifické potřeby:
  - Tělesná blízkost (pro získání zkušenosti)
  - Pedagog/terapeut (přiblíží prostředí, umožní pohyb a změnu polohy)
  - Člověka, který rozumí i bez řeči (stará a pečuje o ně)

Edukace žáků postižených více vadami

- Více vad: dvě a více na sobě kauzálně nezávislé druhy postižení, z nichž každé by vzhledem k hloubce a důsledkům opravňovalo k zařazení do speciální školy příslušného typu.
- Tři skupiny:
  - Společným znak MR, ta je dominantní
  - Kombinace vad tělesných, smyslových, řeči (hluchoslepota)
  - Poruchy autistického spektra

Bazální stimulace

- Východiska:
  - každý člověk je schopen v každé situaci alespoň něco některými ze svých smyslů vnímat a komunikovat.

- somatické podněty** – *dotykem* – vychází od středu těla;
- vibrační podněty** – intenzivní pocit v nosných částech těla a kloubech
- vestibulární podněty** – učit vnímat různé směry
- čichové a chuťové podněty**
- sluchové a zrakové podněty**
- komunikační a sociálně-emocionální podněty**

Jiné rehabilitační metody

- VOJTOVA METODA REFLEXNÍ LOKOMOCE: – reflexní plazení a reflexní otáčení; polohové reakce
- METODIKA MANŽELŮ BOBATHOVÝCH: inhibice abnormálního reflexního držení/fixace normálních pohybů, facilitace
- SNOOZELEN
- HIPOTERAPIE
- CANISTERAPIE
- ARTETERAPIE
- MUZIKOTERAPIE
- DRAMATERAPIE
- ČINNOSTNÍ TERAPIE (ergoterapie)
- HERNÍ TERAPIE